

Park Narodowy Gates of the Arctic o powierzchni 33 600 km² położony jest na północy Alaski, za kołem podbiegunowym, ok. 300 km od wybrzeża Morza Arktycznego. Jest to jeden z największych parków narodowych Stanów Zjednoczonych.

Park Narodowy Gates of the Arctic na Alasce

Ziemia gór,

Gates of the Arctic jest parkiem typowo górskim, gdyż prawie cała jego powierzchnia znajduje się w obrębie Gór Brookska (najwyższe szczyty to: Mount Igikpak 2594 m n.p.m. oraz Arrigetch Peaks 2192 m n.p.m.). Należy do strefy klimatów okołobiegunowych (klimat subpolarny, zwany też subarktycznym oraz arktyczny) z odmianami klimatów górskich oraz wyżynnych. Wyróżnia się tutaj aż cztery typy środowiska przyrodniczego: wysokogórski polodowcowy i lodowcowy (alpejski), borealny las iglasty, lasotundrę oraz tundrę. Gates of the Arctic sąsiaduje z parkiem narodowym Kobuk Valley oraz rezerwatem narodowym Noatak, tworząc razem obszar chronionej przyrody o powierzchni ponad 66 000 km² (jest to 20% powierzchni Polski!). Park jest naprawdę bardzo rozległy, a dzika i nieskażona cywilizacją przyroda oraz surowy klimat nadają mu wyjątkowe piękno.

Historia parku

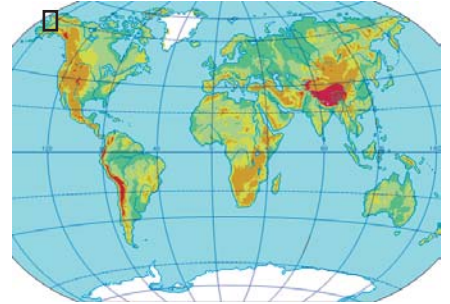
Park został założony 2 grudnia 1980 roku, ale jego oryginalna nazwa - „Bramy Arktyki” - została wymyślona znacznie wcześniej przez znanego odkrywcę i podróżnika Roberta Marshalla, który w latach 1929-1939 wielokrotnie podróżował z południa na północ wzdłuż doliny rzeki North Fork Koyukuk. We wschodniej części parku przepływa ona dokładnie pomiędzy dwoma szczytami górskimi: Frigid Crags (1677 m n.p.m.) oraz Boreal

Mountain (2028 m n.p.m.), które z daleka przypominają olbrzymie filary bramy. Miejsce to jest zarazem granicą występowania borealnego lasu iglastego oraz tundry – ekosystemu charakterystycznego dla Arktyki – dlatego też odkrywcy przyszła na myśl nazwa „Brama Arktyki”.

Góry Brookska

O charakterze oraz walorach przyrodniczych parku narodowego Gates of the Arctic niewątpliwie decyduje obecność Gór Brookska – najbardziej na północ wysuniętej „odnogi” Gór Skalistych. Niespotykany nigdzie indziej, specyficzny krajobraz tych gór został ukształtowany przez wiele czynników, m.in. erozję wietrzną i wodną, ruchy lodowców, wahania temperatury oraz procesy tektoniczne. Góry Brookska nie tylko stanowią granicę pomiędzy ekosystemami, ale również „rozdzielają” dwie strefy klimatyczne: subpolarną i polarną (arktyczną). Południowa strona gór (poniżej 800 m n.p.m.) leży jeszcze po stronie strefy

subpolarniej, opady atmosferyczne wynoszą tutaj od 30 do 45 cm na zachodzie oraz 20-30 cm na wschodzie parku. Temperatury lipca wahają się od 9 do nawet 24 °C. Wtedy też jest tutaj najwięcej opadów. Po krótkiej jesieni przychodzi długa i mroźna zima, kiedy najniższe temperatury dochodzą do -40 °C. Śnieg

Latem roślinność tundry pięknie zakwita (U. S. FWS).

Las karłowatego świerka czarnego (U. S. FWS).

pada tutaj przez okrągły rok (oprócz lipca) dając w efekcie warstwę o grubości 150-200 cm.

Po przeciwległej, północnej stronie Gór Brookska występuje już klimat arktyczny, opady atmosferyczne są ekstremalnie małe i wahają się od 13 do 26 cm na rok. Jest to tzw. pustynia arktyczna, na której ilość opadów atmosferycznych w ciągu roku jest porównywalna z najsuchszymi regionami Ziemi. Obszar ten jest o wiele chłodniejszy niż południowa część parku, najwyższa temperatura

Góry Brooksza (U. S. FWS).

dająca się głównie z karłowatego świerka czarnego, która porasta północne zbocza Gór Brooksza oraz podmokłe niziny.

Fauna obszarów leśnych i nadrzecznych tej części Alaski może poszczycić się takimi gatunkami zwierząt jak: niedźwiedź grizzly, czarny niedźwiedź (baribal), łosć amerykański, karibu (renifer amerykański), owca Dala, urson północnoamerykański (daleki krewniak jeżozwierza zwany też igłozwierzem), wilk, ryś, rosomak, bóbr kanadyjski, sokół wędrowny, sowa śnieżna oraz liczne ptactwo wodne (głównie dzikie kaczki i gęsi). Zimują tutaj tylko nieliczne ptaki, ale wraz z nadejściem wiosny przybywa do parku wiele gatunków wędrownych, które zakładają gniazda. Charakterystyczną cechą tej strefy jest to, że występuje tu niewiele gatunków zwierząt, ale za to ich populacje są bardzo liczne (np. północno-zachodnie stado karibu liczy 500 000 sztuk!).

ziemia chłodu

roku przypadająca na lipiec wynosi zaledwie 18 °C, natomiast temperaturowe minimum osiągnęte w lutym wynosi aż -49 °C.

Na terenie parku znajduje się niezliczona ilość górskich strumieni i rzek, sześć z nich: Alatna, John, Kobuk, Noatak, North Fork Koyukuk i Tinayguk ma w amerykańskim systemie ochrony przyrody status „Dzikiej Rzeki”. Ze względu na panujący tu surowy klimat, aktywność organizmów żywych ulega w ciągu roku znacznym wahaniom. W czasie krótkiego lata rośliny i zwierzęta muszą bardzo szybko przejść cykl wzrostu, a potem reprodukcji, by zdążyć przed długą zimą. Od listopada do marca, gdy temperatura spada poniżej -30 °C, a nawet -40 °C wszelkie formy aktywności zanikają, skute lodem rzeki i równiny ogarnia martwa cisza. Pierwszymi turystami są zawsze entuzjaści psich zaprzęgów, którzy przyjeżdżają do parku, gdy tylko kwietniowe słońce zaczyna mocniej przygrzewać. Większość turystów jednak odwiedza Gates of the Arctic dopiero w czerwcu i lipcu.

Flora i fauna parku

U podnóża północnych zboczy Gór Brooksza rozpoczyna się tundra – formacja roślinna, w której panujące warunki naturalne (surowy klimat oraz wieczna zmarzlina) wykluczają obecność drzew. Porasta ją zatem płaząca się roślinność, taka jak: porosty, trawy, turzyce oraz niskie krzewy i krzewinki. Ze względu na wilgotność podłoża można wyróżnić trzy typy tundry: podmokłą (duże nasycenie gruntu wodą, w obniżeniach terenu zalega woda itp.), wilgotną i alpejską (suchą). Powierzchnia gleby w tundrze podmokłej oraz wilgotnej taje latem, ale znajdujący się tuż pod nią zamrożony grunt nie dopuszcza do przesiąknięcia nadmiaru wody w głąb profilu glebowego. Dlatego też woda zalega i często

Podrośnięte młode sowy jastrzębiej (U. S. FWS).

tworzy niewielkie rozlewiska lub nawet mokradła.

Tundra alpejska porasta skaliste podłoże, przez które woda deszczowa przenika bardzo szybko, dlatego też latem, gdy powierzchnia warstwa gleby lekko odmarza i nagrzewa się rośliny na niej rosnące są narażone na niedobór wody.

Tereny wyżynne oraz zbocza gór porasta borealny las iglasty (świerk biały, świerk czarny, brzoza karłowata oraz topola i osika) sięgający w Górach Brooksza do wysokości 800-900 m n.p.m. Na granicy lasu występują zarośla wierzbowo-olchowe oraz sporadycznie rośnie brzoza żywiczna. W obrębie parku występuje jeszcze jedna formacja roślinna: tajga (słowo pochodzenia rosyjskiego, znaczy dosłownie: „ziemia małych patyków”) skła-

Ludzie Arktyki

Od tysięcy lat tereny te zamieszkują Atabaskowie oraz Eskimosi Nunamiut. Atabaskowie zamieszkują obszary tajgi, natomiast Eskimosi Nunamiut polują w podgórskich dolinach na karibu. Rdzenni mieszkańcy Alaski kontynuują tradycyjny styl życia, tak jak ich przodkowie polują na zwierzęta, łowią ryby i zbierają zioła oraz jagody. Atabaskowie oraz Eskimosi z pokolenia na pokolenie mądrze gospodarzą się na swojej ojczyźnie, dzięki czemu produktywność ziemi oraz zasobność przyrody zostaje zachowana dla przyszłych pokoleń.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcia zostały udostępnione dzięki uprzejmości United States Fish and Wildlife Service.